

Lipid anyagcsere

Kőszegi Tamás

**PTE KK Laboratóriumi Medicina
Intézet**

A lipidek szerepe

- **Energiaforrás (tartalék)**
metabolizmus áthangolása zsírégetésre
- **Sejtalkotó (lipid gazdag struktúrák)**
sejtoszlás, anyag ki-be áramlás, idegrostok
- **Biológiailag aktív molekulák (hormonok, epe összetevők) elő anyaga**
(női termékenység)

A táplálék lipid összetétele

- **Telített (főleg állati eredetű) nem esszenciális zsírsavak**

energiaforrás

- **Telítetlen (főleg növényi eredetű) esszenciális zsírsavak)**

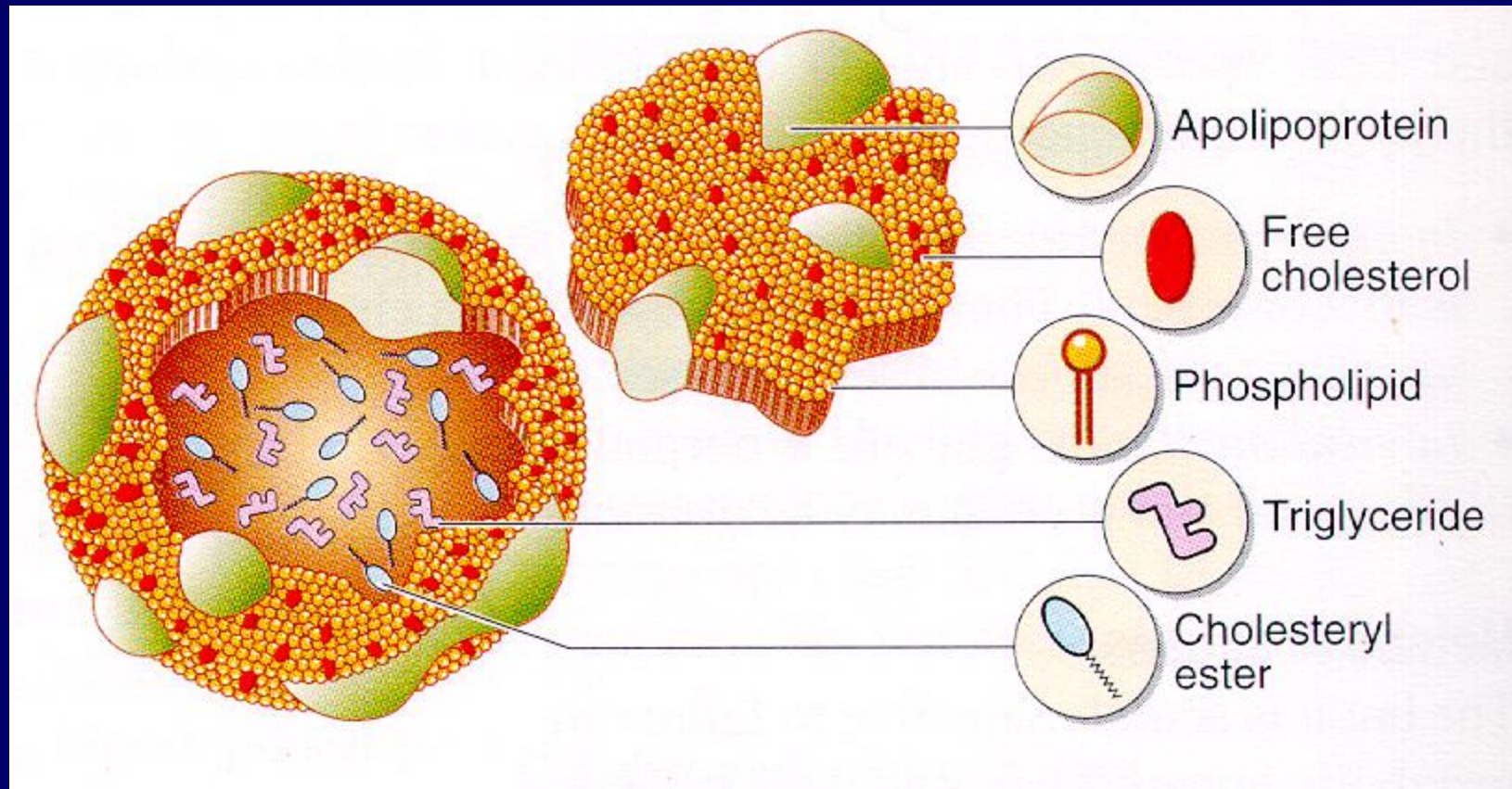
sejtalkotó, mediátor

- **Koleszterin - sejtalkotó, mediátor
hormon, stb**

A zsírok utálják a vizet

- **Taktikák a vizes közegben való oldatban maradásra**
- **Fehérje kötés - lipoproteinek**
- **Poláros oldalláncok - foszfolipidek
szfingolipidek
glikolipidek**
- **Detergens szerű molekulák - epesavak**

Lipoproteinek felépítése

Apolipoproteinek

Apolipoprotein	Molecular weight	Site of synthesis	Function
A-I	28 000	Intestine, liver	Activates LCAT
A-II	17 000	Intestine, liver	
B ₁₀₀	549 000	Liver	Triglyceride and cholesterol transport Binds to LDL receptor
B ₄₈	264 000	Intestine	Triglyceride transport
C-I	6600	Liver	Activates LCAT
C-II	8850	Liver	Activates LPL
C-III	8800	Liver	? Inhibits LPL
E	34 000	Liver, intestine, macrophage	Binds to LDL receptor and probably also to another specific liver receptor

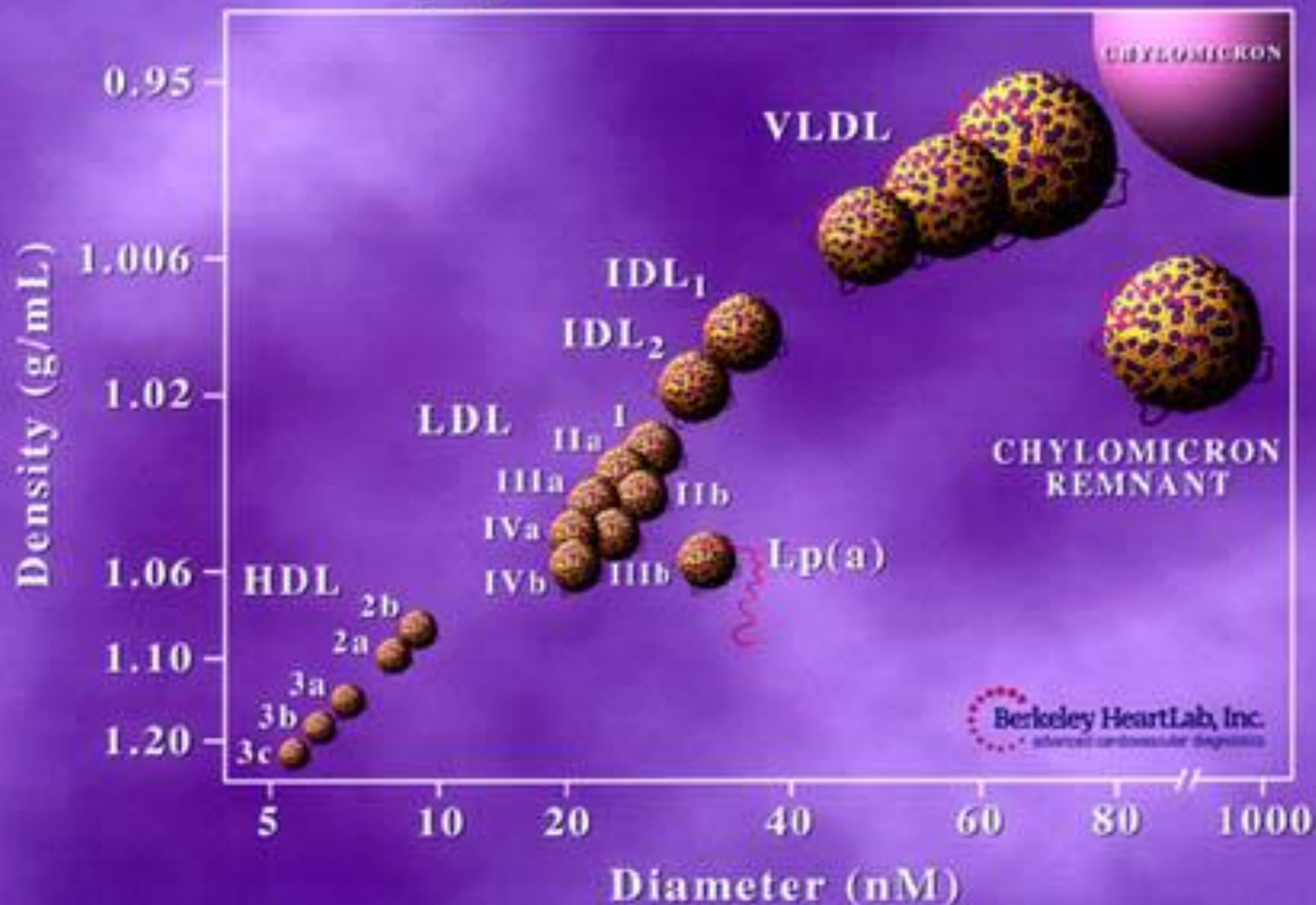
LCAT = Lecithin: cholesterol acyl transferase

LPL = Lipoprotein lipase

Főbb lipoprotein frakciók

Lipoprotein	Main apolipoproteins	Function
Chylomicrons	B ₄₈ , A -I, C-II, E	Largest lipoprotein. Synthesized by gut after a meal. Not present in normal fasting plasma. Main carrier of dietary triglyceride
Very low density lipoprotein (VLDL)	B ₁₀₀ , C-II, E	Synthesized in the liver. Main carrier of endogenously produced triglyceride
Low density lipoprotein (LDL)	B ₁₀₀	Generated from VLDL in the circulation. Main carrier of cholesterol
High density lipoprotein (HDL)	A-I, A-II	Smallest but most abundant. Protective function. Takes cholesterol from extrahepatic tissues to the liver for excretion

Lipoprotein Subclasses

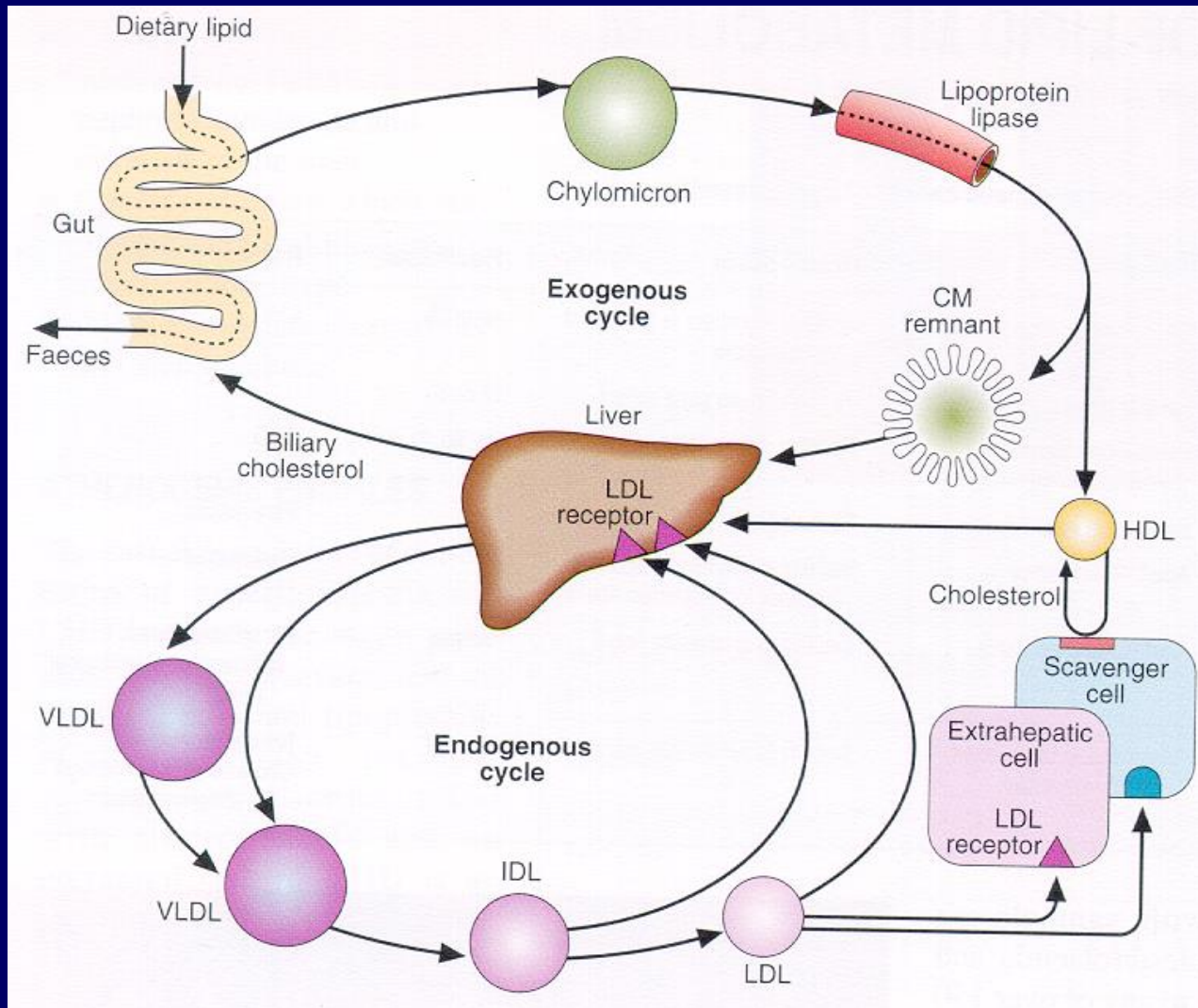

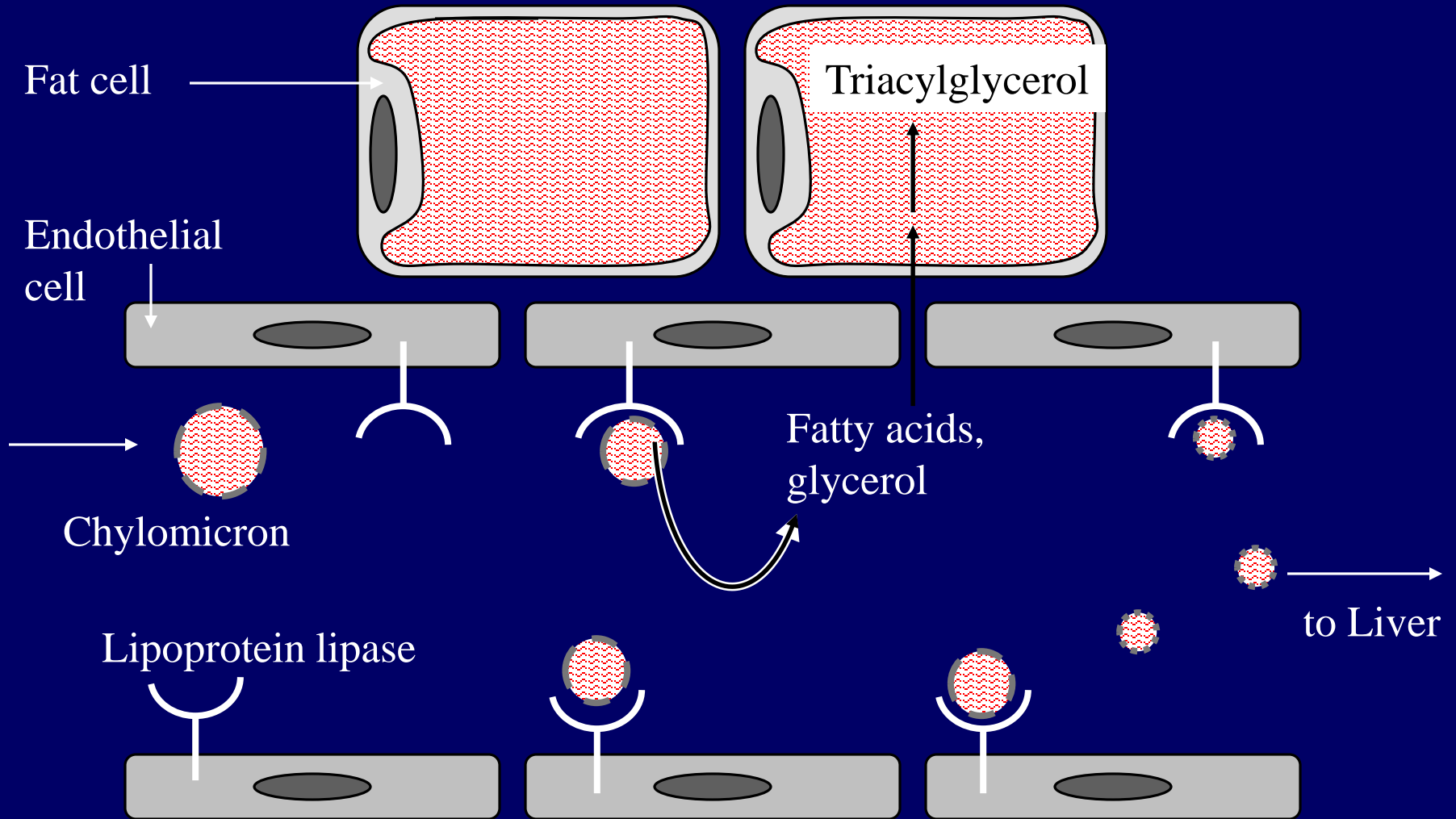
Lipoprotein metabolizmus

- Kulcs enzimek: lipoprotein lipáz (LPL, szolubilis és sejthez kötött)
lecitin-koleszterin acil transzferáz (LCAT)
- Exogén lipid ciklus: felszívódás - kilomikron (CHY-LPL) - szövetek - maradvány CHY - máj - koleszterin (sejtalkotó, epesavak) - ürülés
- Endogén lipid ciklus: máj - VLDL - IDL - LDL - sejtfelszín - internalizáció - HDL képződés - HDL transzport a májba

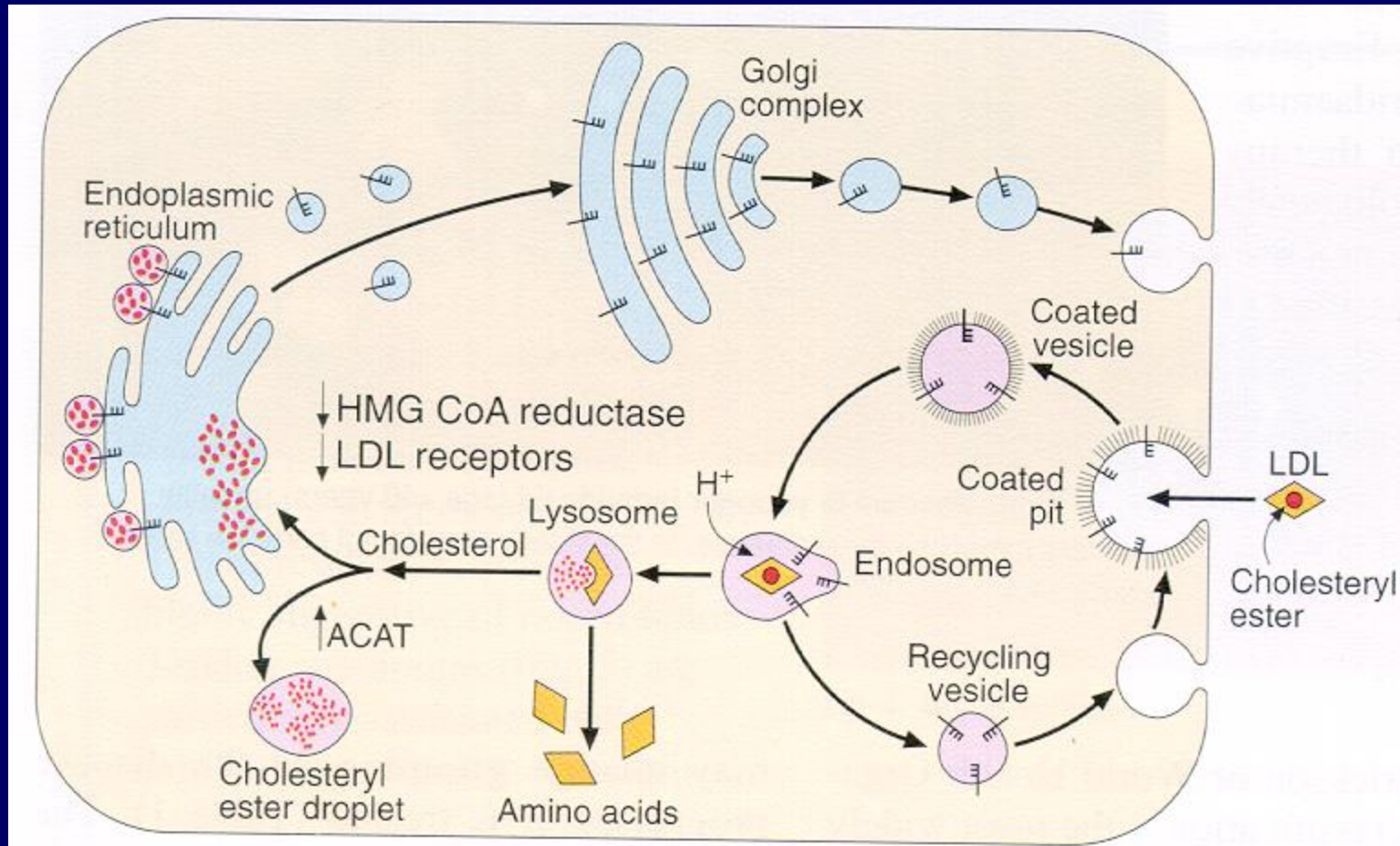
Endogén és exogén lipid metabolizmus

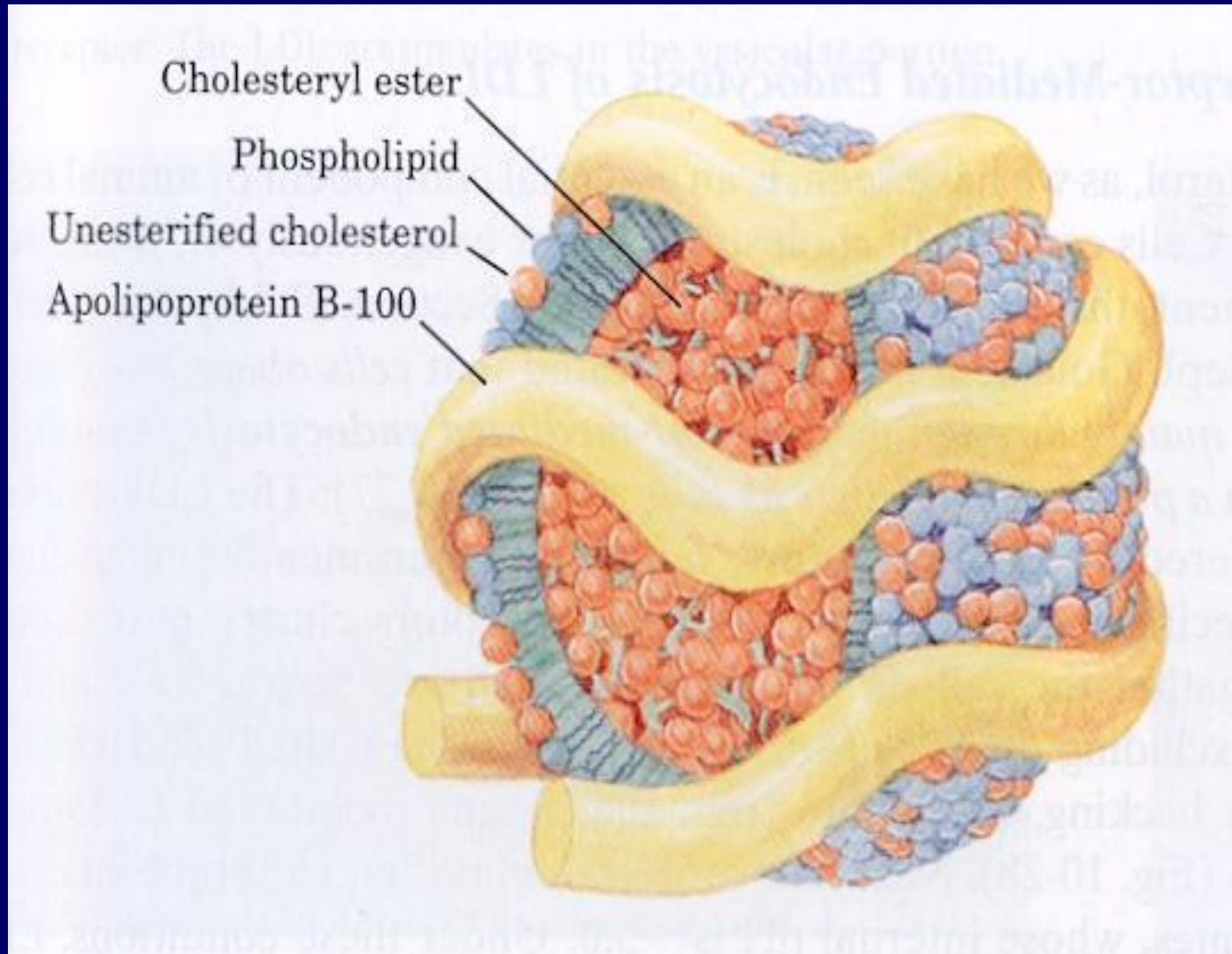
Tigliceridek ellopása a szövetekben

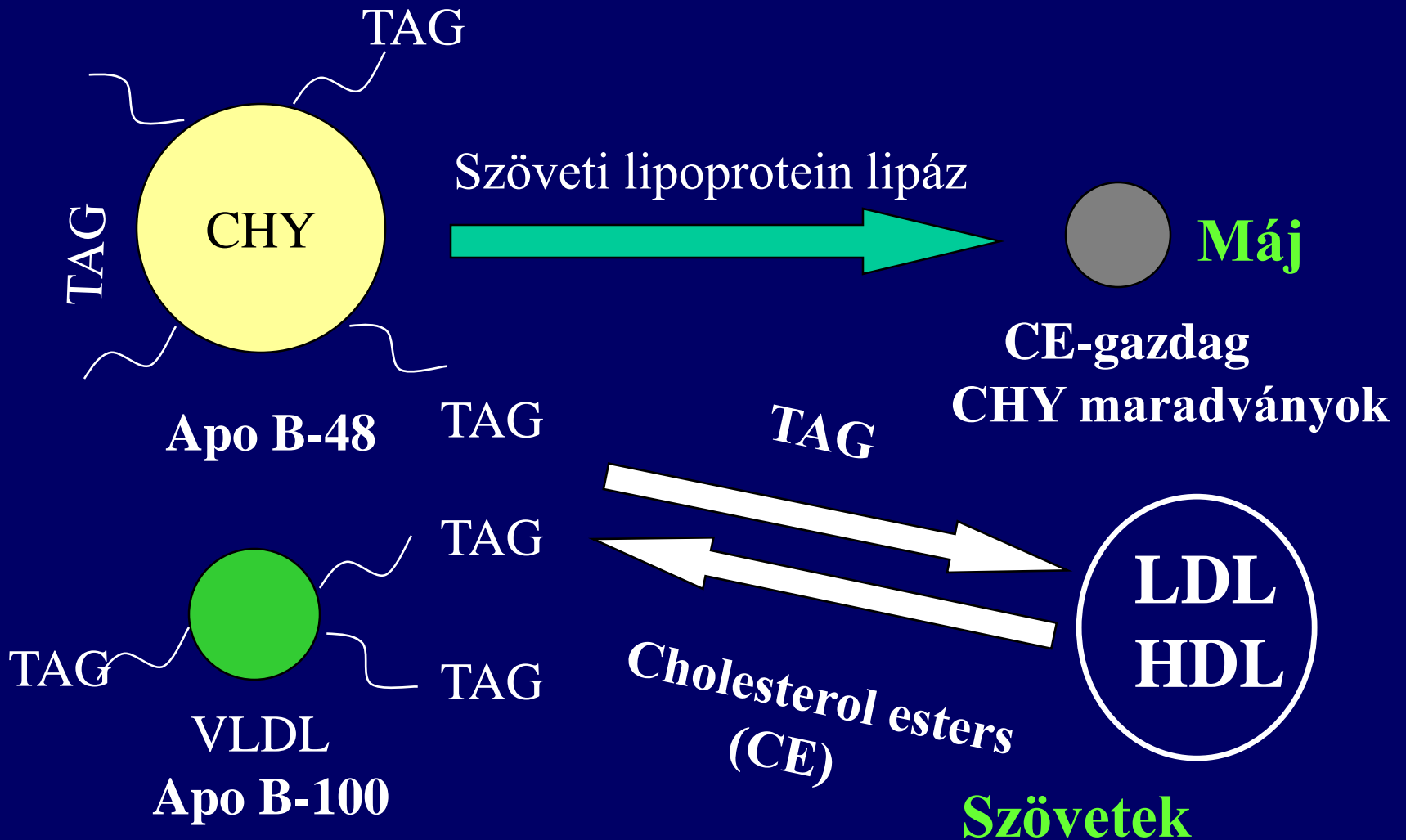
LDL koleszterin intracelluláris metabolizmusa

Az LDL szerkezete

Posztprandiális lipémiás válasz

Hiper/diszlipidémiák

- Örökletes (pl. LPL hiány)

- Szerzett

Helytelen táplálkozás

Elhízás

Alkoholizmus

Májbetegségek

Cukorbetegség (hiperinzulinémia)

- **Eredmény: rizikó tényezők!**

Hiper/diszlipidémiák

- **LDL-emelkedést okozó zsírsavak: telített és transz-zsírsavak**
- **Magas TAG-gazdag lipoproteinek és kis LDL részecskék, alacsony HDL szint**
- **Késleltetett posztprandiális lipémiás válasz**
- **Elhízás: emelkedett citokin produkció, inzulin rezisztencia (hiperinzulínémia)**

Késleltetett posztprandiális lipémiás válasz

- **CE-gazdag CHY maradványok éppúgy aterogének, mint az LDL**
- **CE-gazdag CHY maradványok elősegítik a koleszterin depozícióját**
- **Magas TAG-lipoprotein szintek segítik a HDL koleszterin lebomlását**
- **Magas TAG-lipoprotein szintek fokozzák a kisméretű LDL partikulumok képződését**
- **TAG-lipoproteinek aktiválják a VII. faktort**

Lipid anyagcsere

Mérhető paraméterek

Összes koleszterin:	4-5,2 mmol/l
HDL koleszterin:	0,9-1,7 mmol/l
LDL koleszterin:	<3,4 mmol/l
Trigliceridek:	0,8-1,8 mmol/l

Lipoprotein elektroforézis ld. ábra

Szabad zsírsav - albuminhoz kötött!

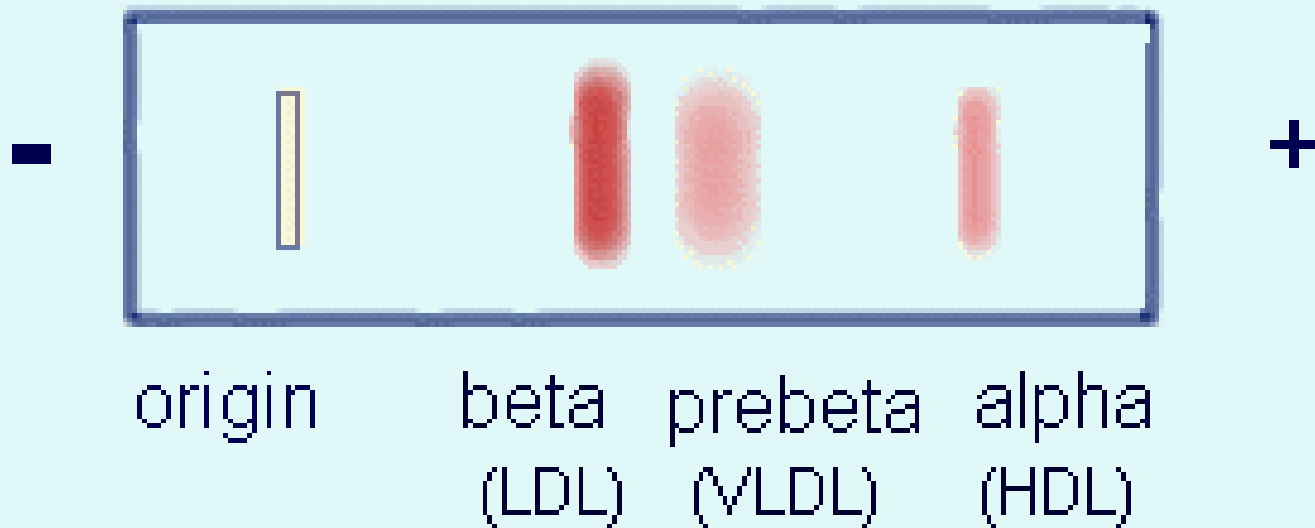
Apo100B mutáció

ApoE polimorfizmus

Vizelet keton származékok

Lipoprotein elektroforézis

Electrophoretic Pattern of Serum Lipoproteins

Lipoprotein frakciók

Chylomicrons

density $\ll 1.006$

diameter 80 - 500 nm

dietary triglycerides

apoB-48, apoA-I, apoA-II, apoA-IV, apoC-II/C-III,
apoE

remains at origin in electrophoretic field

Lipoprotein frakciók

VLDL

density >1.006

diameter 30 - 80nm

endogenous triglycerides

apoB-100, apoE, apoC-II/C-III

pre-beta (electrophoresis)

Lipoprotein frakciók

IDL (intermediate density lipoproteins)

density: 1.006 - 1.019

diameter: 25 - 35nm

cholesteryl esters and triglycerides

apoB-100, apoE, apoC-II/C-III

slow pre-beta (electrophoresis)

Lipoprotein frakciók

HDL (high density lipoproteins)

density: 1.063-1.210

diameter: 5-12nm

cholesteryl esters and phospholipids

apoA-I, apoA-II, apoC-II/C-III

alpha (electrophoresis)

Lipoprotein frakciók

LDL (low density lipoproteins)

density: 1.019 - 1.063

diameter: 18-25nm

cholesteryl esters

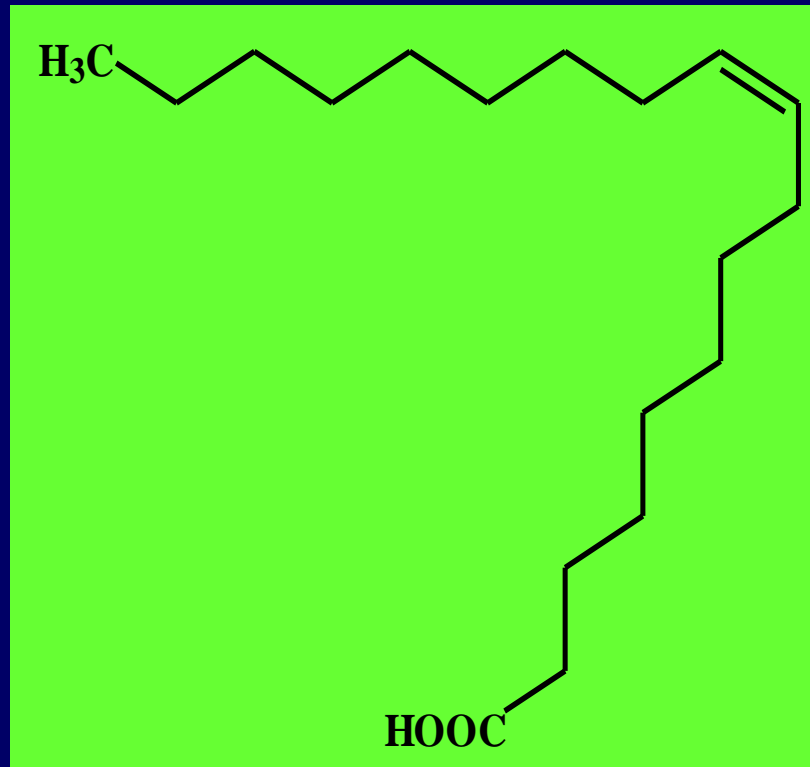
apoB-100

beta (electrophoresis)

Telítetlen zsírsavak

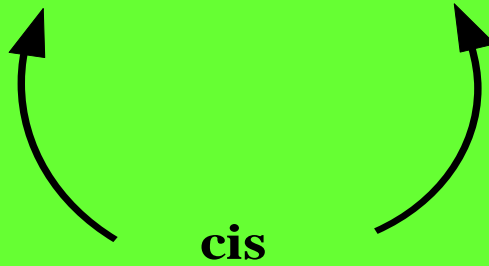
- Monoenoic acid (monounsaturated)

Double bond is always *cis* in natural fatty acids. This lowers the melting point due to “kink” in the chain

Telítetlen zsírsavak

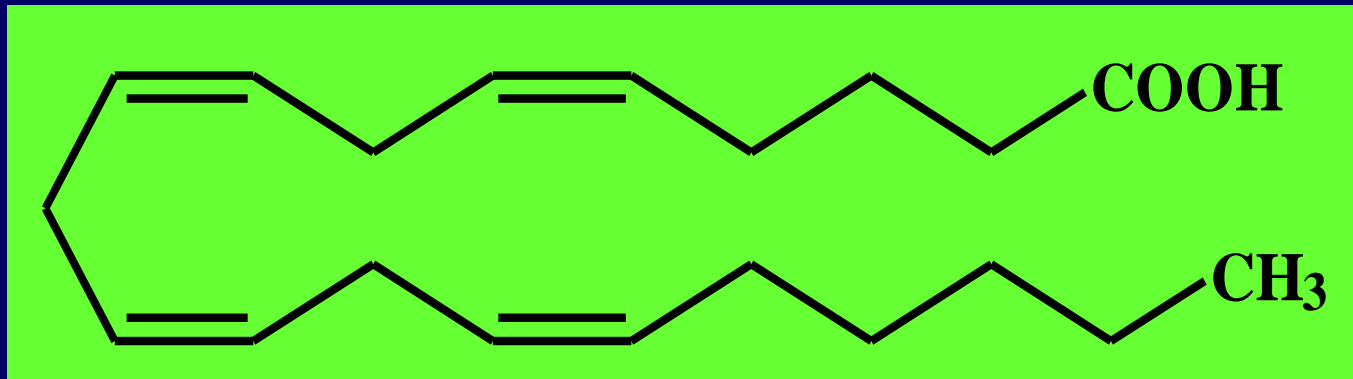
- Dienoic acid: linoleic acid

linoleic acid

Telítetlen zsírsavak

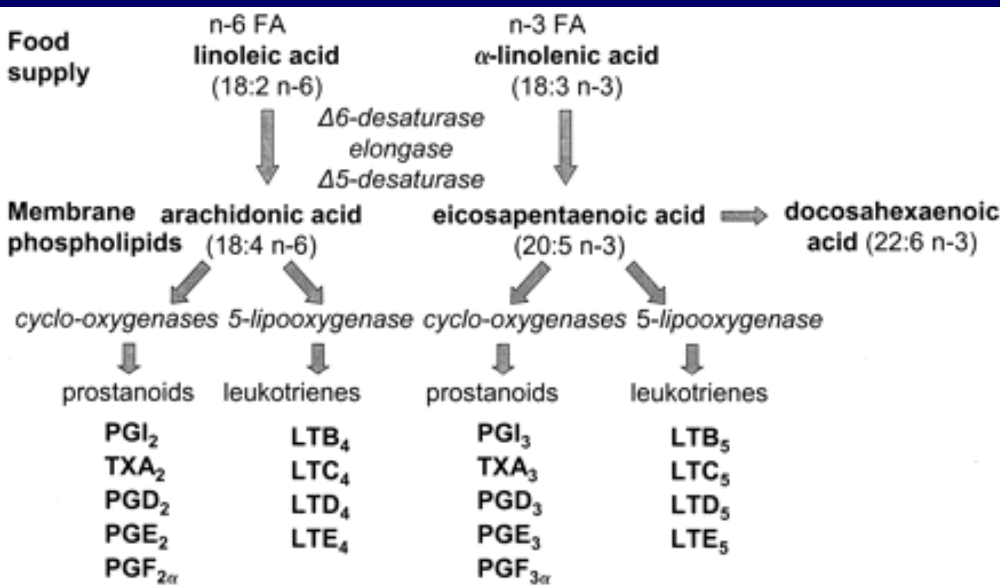
- Polyenoic acid (polyunsaturated, PUFA)

Telítetlen zsírsavak, mint táplálék kiegészítők

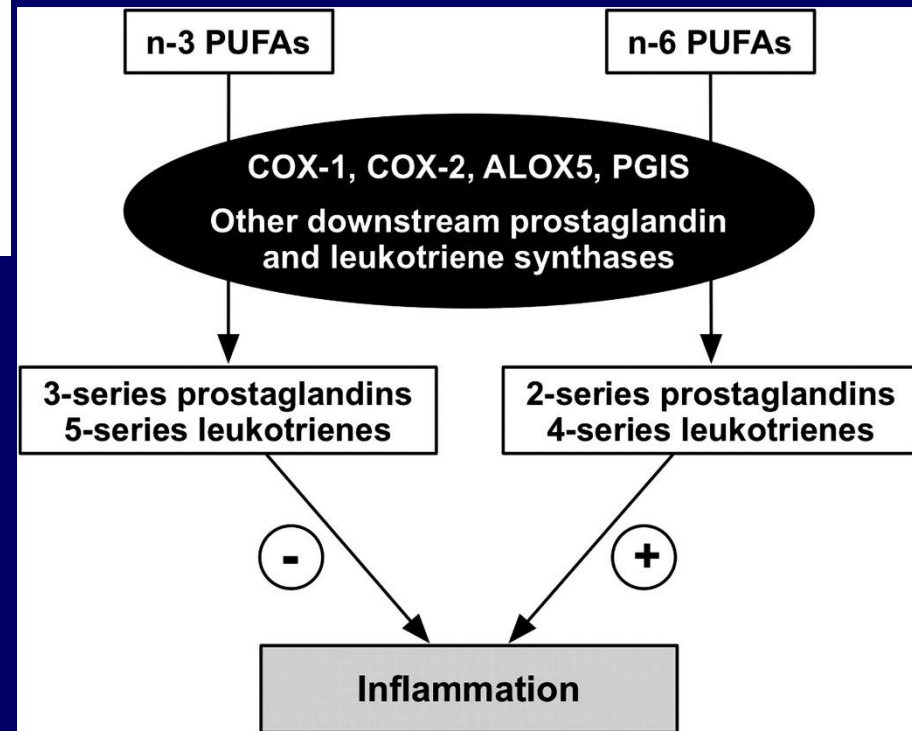

PUFA metabolism

n6 saffron, soybean, maize oils

n3 linseed oil, marine fish oils

N-3 telítetlen zsírsavak szerepe

- **Immunmoduláns hatás**
- **Gyulladásos mediátorok**
- **Véralvadást befolyásoló faktorok
(trombociták)**
- **Simaizomra (érfal) ható faktorok**